IACOBI SADOLETI ... DE OBITU OPTIMI, AC PRÆSTANTISSIMI CARDINALIS, ...

Jacopo Sadoleto

XLII

IACOBI SA-
DOLETI, EPISCO-
PI CARPENTORA-
CTIS, S. R. E.
CARDINA-
LIS,

De obitu optimi, ac præstantißimi Cardinalis, Fœderici Fregosij,

HOMILIA.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB. GRYPHIVM,
1541.

IACOBI SADOLETI EPISCOPI CARPENTORACTIS, AC S. R. E. Cardinalis, de obitu optimi, ac præstantissimi Cardinalis Fœderici Fregosij, Homilia.

VDITA uobis sunt, Fratres Charissimi, ea, quæ his recentibus nuncijs, ipso rumore famæ luctum atque mœstitiam omnibus bonis denunciante, de morte Fœderici Fregosij, Eugubinorum ciuitatis Episcopi, S. R. E. Cardinalis, hoc quidem etiam ipso honore collegij, sed alijs maioribus & iustioribus de causis mihi cōiunctissimi, huc allata sunt: & quemadmodum ille uir, cuius in omni præstantissimarum uirtutum genere, atque laude, paucos omnino similes nostra aspexit ætas, ui & uehemētia morbi celeriter ablatus, spem omnium bonorum, quæ ob summam eius uirtutem & sapientiam excitata erat, ut magnum in eo præsidium rebus Christianis constitutum esse putaretur, subito fractam, debilitatámque reliquit. Audistis, inquam, hæc omnia, & dolore animi (sic enim oculis uultuque

præ uobis fertis) proſecuti ea eſtis. Ac nimirum in tanto Chriſtiani nominis detrimento, tantáq; Reip. iactura omnes, qui ſenſum humanitatis habeant, Chriſtianǽque religionis aliquo amore tangantur, angi, & dolere nõ mediocriter, neceſſe eſt. Ego uerò, qui duplici ex hoc nuncio uulnere ſum percuſſus, quíq; maximas habeo & publicè & priuatim lugendi, atque mœrendi cauſas, quòd & Reipub. damno, quæ mihi omnium rerum eſt chariſsima, uehemẽter commoueor, & proprias meas commoditates, iucunditatesq́;, quibus ex huius uiri amicitia multifariam perfruebar, amiſſas deſidero, quo tandem animo debeo eſſe? Eo ſcilicet, quo ſunt hi, qui res, quas habuerunt gratiſsimas, cùm amiſerunt, eas quas etiã nunc habẽt, non ingratas modò, uerùm odioſas etiã, ac moleſtas ab ſeſe nequeunt eijcere. Nam cùm mihi antea grauis hæc uita eſſe uideretur, quam urgere iam cœperat, & obſidebat ſenectus, uiresq́; eam deficiebant cùm animi, tum corporis, tum autem damna, & pericula Reip. habebant ſolicitam: unum hoc manebat adhuc ſolatium, quod reliquis curis meis, animiq́; ſollicitudinibus erat leuamẽto, quòd aliquot amiciſsimorum, eorundemq́; honoratiſsimorum hominum & dignitate, & beneuolentia ipſe me conſolabar, quòd habebam quibus cum cõmunicarẽ, ad quos referrem, quorum fide, amore, auctoritate, gratia, in meis actionibus omnibus ſubleuarer, & niterer, tam his quæ ad me ipſum, quàm

iis quæ

ijs quæ ad cogitationem de Rep. pertinerent: quandoquidem eramus in ea ſenſibus planè uoluntatibusq; coniuncti. Nunc cùm maneant eadem & ſenectutis & temporũ uitia, rebusq; in deterius quotidie prolabentibus nihil iam oſtendatur alicunde bonæ ſalutis & auxilij: ſi hi quoq; præterea accedunt mihi ex amiſsionibus & interitu familiariſsimorum, quotidiani mœrores, eaq; ſolatia, quæ prius me ſuſtentabant, non ſolùm nunc deficiunt, ſed in maiorem etiam, & acerbiorem mihi conuertuntur dolorem, Quónam me uertam? Quid agam? Quæ res mihi supereſt in uita, quæ iam ſolatio, & delectationi eſſe poſsit, per quam eam ego traducere, ſi non iucundè (hoc enim uerborum iampridẽ ex uſu & conſuetudine noſtra ſublatum eſt) at ſaltem minus miſerè tolerabiliterq; poſsim? Vna ratio eſt, opinor, (quæ tamen ſola plurimum ſemper ualuit, nec poteſt unquam nobis benè ſentientibus eripi) ut tandem aliquando tot rebus aduerſis, tot caſtigationibus admoniti, ſpem unicam rerum omnium noſtrarum in unius Dei clementia, & bonitate reponamus. Hanc ſententiam, & hunc motum animi noſtrum ut communicaremus uobiſcum, uosq; adhiberemus tum ſocios doloris noſtri, tum conſolationis participes (quæ una conſolatio ex Deo nobis eſſe poteſt) idcirco uos aduocari curauimus, accepturi à uobis mœroris noſtri leuationem, impertituri uobis confirmandi animi ex ſacris literis doctrinam. Qua in re quidem nobiſcum,

& cum humano genere, benignissime egit Deus, qui sua diuina prouidētia sic constituit, ut in tam uarijs fluctibus, & agitationibus hominum uitæ, res aduersæ multorum societate lenirentur, secundæ autem & ex sententia fluentes, eadem societate etiam augerentur. Sunt igitur mihi ea uobis commemoranda, quæ etsi aliàs nonnunquam acta uobiscum, & à me uobis demonstrata sunt, nouis tamen quotidie admonitionibus, tantorum præsertim uirorum funeribus animaduertendis, & repetuntur utiliter, & in memoriam rediguntur, pertinent'que sola ad ueram salutem, & felicitatem uestram: si non auribus modò, uerùm etiam animis uos ea percipere, & comprehendere studeatis: ut uidelicet omissis, & neglectis illecebris huius mūdi, quę nihil aliud sunt, quàm, ut uosipsimet intelligere potestis, frustratio uitæ, regnum mortis, opinionum uanitas, inutile corporum studium, si cupitis esse salui, spes & rationes uitæ uestras in unum Deum æternum & omnipotentem, & in eius filium IESVM Christum uniuersas conferatis. Hæc, fratres, summa est moniti & consilij nostri: huc omnis nostra tendit, nititur'que cohortatio, ut quod non optimum modò factu, sed solùm factu bonum est: id & ipsi nobis, quoad possumus, capiamus, & uobis capiendum consulamus: & tamen pro illa sancta necessitudine, quæ mihi uobiscum est, pro'que charitate paterna, qua erga uos sumus affecti, ita uobis cupimus proficere hoc consi-

lium,

lium, ſicut & nobis. Non enim id, etſi uoce noſtra apud uos prolatum eſt, ex me tamen uobis datum eſt: ſed utriſque nobis ab ipſo Deo datur. Ait enim Spiritus ſanctus: Conijce in Domino cogitatum tuum, & ipſe te enutriet. Quid ergo mundus, non'ne nos nutrit? dat ille quidem nobis de ſuo cibaria: uerùm illæ eſcæ uenenatę ſunt, ſumuntur enim ad perniciem & mortē, niſi quotidiano antidoto nos ipſos muniamus, quod antidotum CHRISTVS eſt. At Dei ſermo ita nos nutrit, ut uiuificet: ita paſcit, ut delectet: ita conſeruat, ut immortales efficiat. Quis eſt autem iſte Dei ſermo? Audite fratres, & cognoſcite Spiritus ſancti uerba, penituſq; illa ueſtris mētibus, animiſq; mandate: Ne diligatis mundum, inquit, neque ea quæ in mundo ſunt: ſi quis diligit mundum, non eſt charitas patris in eo. Quomodo charitas? tanta'ne eſt alienatio, tanta diſtractio Deo atque mundo, ut utrum habere uelis, alterum deſerere omnino neceſſe ſit, & utri ſis amicus, cum altero inimicitias neceſſario profiteare? Eſt illa planè fratres: quod & alio loco uoce Domini eſt teſtatum, Non poſſe nos ſimul & Deo inſeruire, & mundo. Nam illud MAMMONAE uerbum, quod ibidem in Euangelio poſitum eſt, aptè admodum complectitur Syrorum lingua, quid ſit de hoc mundo quod fugere debeamus. Quandoquidem MVNDI uocabulum uarium ipſum, & multiplex, non ſemper eodem modo in ſcriptura ſancta accipitur. Mundus

enim

enim hic, qui oculis ſubiectus eſt, & tantorum corporum, totq́ꝫ rerum aceruis, & coagmẽtatione compoſitus, quoniam à Deo factus eſt, non ſolùm bonus ipſe eſt, ſed ex ſeſe nobis præbet etiam facultatem (ſi ſana & ſobria mente illum pertractemus) ex operibus in eo à Deo factis, ad ipſum architectum & principem tanti operis noſcẽdum, colendum, uenerandumq́ꝫ accedendi. Neqꝫ uerò aliud quæcunqꝫ extant in eo (quę ab eodem Deo effecta, omnia bona ſunt: Vidit enim Deus omnia quæ fecerat, & erant ualde bona) non aliud, inquam, cuncta nobis annunciant, niſi uim, & uirtutem, & maieſtatẽ ſummi Dei, ſiue quæ cœlum ipſum diſtinguunt, ſiderum & luminum inſignia & ornamenta, ſiue quę æthere, quæ mari, quę terra continentur. Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentũ. Atqꝫ hoc modo Mundus acceptus, non modo non eſt fugiendus à nobis, uerùm etiam expetendus: quo uidelicet gradus ex illo nobis faciamus, quibus ad indagationem, & quoad licet, ad adeptionem ſummi in Deo boni poſsimus aſcendere. Qua quidem ratione ſcabellum pedum Domini Terra in ſcripturis, Cœlum autem eiuſdem domus, habitatioq́ꝫ uocatur. Sed ſi idem Mundus, qui gradus in cœlum nobis & uia, quiq́ꝫ peregrinãtibus diuerſorium eſſe debet, pro peculiari patria & ſtatione noſtra à nobis accipiatur: in eoq́ꝫ, tanquam domicilio proprio, ſedes & fortunas, & præſidia omnia uitæ conſtituamus:

mus: tum hæc illa est mundi dilectio, quæ à Deo est auersio, quæ coire, & coniungi cum charitate Dei non potest. Quid enim iniustius, magis'ue potest esse contumeliosum erga Deum, quàm ipsum illum uerum Dominum & patrem nostrum relinquere, falsoq; patri & domino studia nostra Mundo nos adijcere? Hæc est Mundi amicitia, quam alius Apostolus apertè inimicitiam esse aduersus Deum pronunciat. Etenim quid minus ferri, aut quid potest iniuriosius cogitari, quàm conseruum nostrum præferri à nobis cõmuni domino, & eum quidem nobis nec autoritate, nec gratia apud dominum ipsum parem, ut & in eligendo dementes, & in deponenda Dei beneficiorum memoria ingrati, & in uiolanda gloria diuinitatis impij iudicemur? Ipse enim Deus is est, qui nos creauit, qui genuit, qui in faciẽ nostrã spiraculum uitæ inspirauit: ex quo factus est Homo in animam uiuentem. Neq; hoc solùm, sed honorẽ etiam habens nobis ante ulla merita, huic inferiori mundo, terræ, mari, stirpibus, animantibusq; præfecit: uoluitq; nos non exiguæ partis operum suorum, tanquam alteros quodã modo ad imaginem ipsius effectos Deos, rectores & gubernatores existere. Ac ne hîc quidem ipsius diuina beneficentia constitit: uerum postea quoque peccato primi parentis repudiatos, & reiectos, & ad offensionẽ ipsius, nostrũq; interitum cõmuniter nascentes, secundum magnitudinem bonitatis suæ miseratus, misso in terras filio

ſuo unico, eoq́; oblato pro nobis in mortem & crucem, in ſuam, maiorem etiam quàm antea, per eundem filium ſuum gratiam reſtituit, fratresq́; domini IESV Chriſti, & ſibi filios nos uoluit nominari, nec ullum officium unquam optimi parentis erga nos prætermiſit. Nos'ne ergo tantis à Deo affecti beneficijs, tot honoribus ornati, in tãta ſpe cœleſtis gloriæ, immortalitatisq́; locati, atque adeo in eam, cum iam inde excidiſſemus, repoſiti, omnium bonorum noſtrorum autorem Deum relinquemus? & ad noſtrorum malorum autorem omnium Mundum confugiemus? quem mundum cùm Dominus Mammonam uocat, (peregrino ille quidem uocabulo, ſed ad exprimendum quod uolebat idoneo) non hanc mundi fabricam, nec corpora, quæ in ea ſunt, (quæ, ut diximus, inſtrumenta ſunt nobis, ſi rite accipiamus, ad inquirendum & inueſtigandũ Deum) ſed ea quæ uerbum illud ſignificat, Diuitias, Delitias, Suauitates mundi uitandas eſſe nobis denotauit: quòd ſimul eis & Deo non poſsit ab hominibus inſeruiri. Hic ergo ille eſt Mundus, quem qui diligit (ut ad Apoſtoli uerba reuertamur) non eſt charitas patris in illo: nõ poteſt enim amare patrẽ Deum, qui parenti alteri ſuam beneuolentiam addixit: & qui bonorum mundi cupit eſſe hæres, is certe cœleſtem Dei hereditatem non expectat. Quis enim non intelligat utriuſque unà, & Dei, & mundi nos hæredes eſſe non poſſe? Sed quod dominus IESVS uno uer-

bo, id Apostolus Ioannes tribus sentētijs explicauit: pergit enim quasi rationem sui dicti reddens, Quoniam, inquit, omne quod est in mundo, cōcupiscentia carnis, & cōcupiscentia oculorum, & ostētatio uitę, nō est ex patre, sed ex mūdo est: & mūdus præterit, & cōcupiscentia eius: qui autem facit uoluntatē Dei, manet inæternū. Habetis, fratres, oraculū Spiritus sancti ex scripturis, non obscurū neque ambiguum, ut aliquādo esse nonnulla solent: sed apertum, & patens, quodque tardis etiam mētibus, & rudibus facile sit perceptu. quanquam illud cautè & sapienter ab Apostolo positū est, qui non dixit, Omne quod in mundo sit, ex patre Deo non esse. Agnoscimus enim & mundum totum, & cuncta quæ in eo sunt, esse ex Deo: sed omne quod huiusmodi est, ut horum trium quodlibet sit, triaque adeo ista nequaquā esse ex Deo, ideoque illius & maiestati & uoluntati esse contraria: ut si cum Deo iungi, & copulari uelimus, ab horum trium labe, & tanquam pestis contagione, recedere debeamus. Non enim inter discrepantes, & studijs diuersis, ac repugnātibus deditos, hærere amor potest: sed conformatio, sed consensio, sed similitudo facit beneuolētiam: eadem conflat amicitiam, quam sequitur congressus & familiaritatis iucunditas, hoc maior, quo diuturnior: & iccirco apud Deum maxima, quoniam æterna est. Atqui ò admirabilem, incredibilem, ineffabilem clementiam, atque humanitatē: nos'ne, qui deterius etiam quid, quàm uermes,

in tuo cõspectu sumus, qui nulla nostra uirtute operaq; ualemus, quibus nihil adest sine te, quo possimus in rerum natura commode niti: Nos, inquam, te Deus summe, & omnipotẽs, non Regem, non Imperatorem, non Dominũ, non Arbitrum nostrum uitæ atque necis, & quidem sine prouocatione arbitrum, sed Amicum, sed Familiarẽ, sed Patrem audemus appellare? Quis hanc nobis libertatẽ, quis hãc fiduciã dedit? Tu idem, ò cœlestis, & clemens pater, qui per filij tui humanam carnem, & pro nobis mortem in illa carne susceptam effecisti, ut ipsius quidem fratres, tui autem filij & nominaremur, & essemus: & qui in seruorum (quamuis inutilium) numero si haberemur, maximo id honori nobis esse iudicaremus: tua gratia, tua beneficẽtia, tua inaudita quadã bonitate in filios tibi sumus adoptati. Hæc, fratres, sæpe uobis dicta, & demõstrata sunt, neq; ea uos aliter se habere intelligitis: fatemini enim, & assentitis, & in uultibus uestris uestrorũ cordium fides permotioq; elucet: & tamen, nescio quo pacto, ubi hîc quę uera sunt, nutu, assensuq; uestro comprobauistis, postea egressi, & ad consueta domi, ac foris negocia reuertentes, tanquam somniorum imagines, & simulacra negligitis. Quid igitur? num non eadem ueritas & in templo Dei, & in foro est? an cor uestrum lapideum potius est, ut in eo iacta semina diuini uerbi efflorescant modo paulisper, pòst autem continuo, quoniam sine radicibus sunt, exarescãt? Videte

quæso,

quæso, & cognoscite, quoniam hic quod cognouistis autore Deo, & eodem teste uestra assensione firmauistis, id solum uerum ratumq́; est, cætera autem falsa atque inania: & quidem inania & falsa ad salutem, utinam non uera ad perniciem, atque mortem. Neque mihi hîc dixerit quispiam, Quid? nonne negociari? nōne laborare oportet, non curare rem priuatā, Rempub. Ego ista uobis non interdico, uel potius ipse non interdicit Deus: negotiari sanè æquum est, sed sine auaritia: laborare rectum, sed absq; ambitione: ita gerere Remp. ut illi priuatum commodum non anteponas: ita priuatam, ut tuo primùm patris familiâs officio, deinde eorū, qui tuæ fidei sunt crediti, utilitati consulas. Sunt ista honesta, & æqua, & quę à uiris bonis, hanc sectam uitę profitētibus, sine repræhensione culpæ prætermitti non possunt. Sed quod iam non ciuilis, sed Christianæ prudentiæ & bonitatis est, non est in his finis ratio, nec designatio uitæ nostræ constituenda: Cœlum enim nobis, non terra, patria est: hîc peregrinamur, hîc hospites sumus. Adhibeamus ergo ista, quæ suppeditat mundus, ut tanquam longam uiam ambulantibus ad faciendum iter sint nobis adiumento: non ut suauitate sua, ueluti Syrenarum cantu, nos detineant. Atqui has ipsas Syrenas finxit antiquitas, quos flexissent cantibus, & ad sese illexissent, solitas ijs inferre mortem: quam, si dedamus aures symphonijs uoluptatum, & si sensus nostros amore huius mūdi illaque-

ari ſinamus, multo nobis grauiorem atque acerbio-
rem mundus affert. Illæ enim tantùm corpora eorũ,
quos induxerant, perimebãt: Mundus autem & cor
pus & animam in idem exitium rapit. Peragremus
eum igitur ut uiatores, & exteri, non ut ciues, &
incolæ in eo nos ſtatuamus. Quod quemadmodum
agere, quoq́ꝫ pacto iter uitæ cõficere oporteat, plena
ſunt nobis præceptis ſacrarum uolumina literarũ,
quorum illud ex Paulo documentorum optimum
eſt, Vt omnibus noſtris cogitatis, dictis, factis, in-
terſit ſemper CHRISTVS. ille unus uera eſt re-
gula, uera doctrina, uerisſimum exemplũ uitæ cum
pietate & cum iuſtitia degendæ: qui peccatum non
fecit, nec eſt repertus in ore eius dolus. Quanquam
nos à peccatis puri eſſe fortaſſe non poſſumus, à do-
lo certè, Deo iuuante, poſsumus. Quid enim aliud
dolus eſt, quàm uoluntas conſcia ſibi ipſa quid agat,
& quid moliatur, proximum autem in fraudem &
in errorem ut inducat, nitens? quo nihil eſt ab homi-
nis natura magis remotũ. Etenim conſule primùm,
& prouide ſi potes, quo non noceas tibi: hoc ſi diffi-
cilius eſt, & ſi te interdũ cupiditates tuæ agũt tranſ-
uerſum, & corripiũt: quæ eſt iſta iniquitas (quæ uo-
luntaria certè eſt) ut uelis obeſſe alteri? Interſit igitur
CHRISTVS in noſtris conſilijs, atque factis, ut
ab eo normã, atqꝫ exemplar rectè uiuẽdi in actiones
omnis noſtras trãsferamus. Sicut enim ſol prælucẽs
atque imminẽs, manus, pedes, oculosq́ꝫ noſtros ad
effici

efficienda opera, quæ ſuſcipimus, & quæ molimur, dirigit, quæ ſine eo cuncta cæcitas eſſent, atque erratio: ſic CHRISTVS, ſol iuſtitiæ, ſi actibus noſtris, uitæq́ꝫ conſilijs interuenerit, in recta ſemper, & uera, & honeſta ratione conſiſtemus: ab eo enim humilitatem, & patientiam, & ſtudium omnibus benigne faciendi, & imprimis ſummam illam, & conſtãtem, & in perpetuum nulla interpellatione impeditam in Deum patrem obedientiam, fidemq́ꝫ diſcemus: quam ſi nequiuerimus totam referre, imitabimur ex aliqua parte tamen, & fraternam noſtram cognationem cum CHRISTO ſimilitudine quadã morũ cõprobabimus, quæ eadem Deum patrem in nobis repreſentauit ſimilitudo. Ad quod nos Apoſtolus cohortatur, Eſtote fratres, inquiẽs, imitatores Dei, ſicut filij dilecti. Quoniam enim nullum certius argumentum eſt parentis & generis, quàm ſimilitudo ſtudiorum & uolũtatum: ideo ſi filij Dei ſumus, illius bonitatem in nobis, in alios beneficẽtiam, qua poſſumus, imitemur. Non poſſumus autẽ illius imitatores eſſe, ſi ſecundũ carnem cõcupiſcamus. Quid ita uero? Nempe quia Deus uita eſt, ita habens uitam in ſemetipſo, ut aliũde eam nõ accipiat: ſed ipſe fons, & origo uitæ ſit cæteris omnibus. Cùm igitur uita ſit Deus, qui mortui ſunt, hi nequeũt iam profecto cum Deo conuenire: quomodo enim conueniant? aut quid eſt tam contrarium inter ſe, tam repugnans, quàm uita & mors? Si ergo Deus uita eſt, &

quidem natura ſua, atque eſſentia, uita: cōcupiſcentia autem carnis eſt mors, qui concupiſcunt ſecundum carnē, placere Deo non poſſunt. Quòd autem cōcupiſcentia carnis mors ſit, poſſunt quidem permulta dici, ſed erimus contenti beati Pauli teſtimonio, quod ita perſpicuum, apertumq́ eſt ut interpretatione non egeat. Ille enim ad Romanos ſcribens, Qui in carne ſunt, inquit, ea ſtudent quæ ſunt carnis: qui in ſpiritu, ea quæ ſunt ſpiritus. Porrò ſtudiū & ſapientia carnis, mors eſt: ſtudium autem ſpiritus, uita, & pax. Nam ſapientia, inquit, carnis inimicitia eſt in Deum: ſiquidem legi Dei non ſubeſt, ac ne poteſt quidem ſubeſſe. ideo qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Audiſtis fratres teſtimonium Spiritus ſancti, & de carnis ſtudio quid is proferat, intellexiſtis: quanquam non uno in loco, ſed in alijs compluribus idem eodem modo teſtimonium ueritati datum eſt, Carnalia uidelicet omnia non mortalia ſolum ſed mortifera etiam eſſe, uſque eo quidem, ut corrumpendo corpus, cuius facilis eſt diſſolutio, corrūpant etiam animū, qui debuit eſſe penes Deum incorruptus. At quænam iſta opera carnis? Paulus illa enumerat ad Galatas loquēs, Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt, Adulterium, Scortatio, Impuritas, Petulātia, Idololatria, Veneficiū, Inimicitia, Lis, Obtrectationes, Iracūdiæ, Contētiones, Seditiones, Sectæ, Inuidiæ, Cædes, Ebrietates, Comeſſationes, & quæ ſimilia his, quæ prædico uobis, ſicut & ante

dixi, quod qui talia perpetrant, regnum Dei hæreditate non consequetur. Non enim, fratres, talibus ullum consortiũ est aut cõmunitas cũ patre Deo: in his enim peruersitas, & cõfusio inest, & plena prauitatis, perfidiæ, iniquitatis, temeritatisq́ue hominũ uoluntas, sæpe eadem accensa odio contra proximum, & quicquid mali atque exitij queat, illi meditans. Quomodo igitur isti charitatem Dei in se ipsi habebunt? Si enim, ut Apostolus ait, proximum suum quem uident non diligũt, quomodo diligent Deum patrem, quem non uident? Et sane omnia sunt huiusmodi à lege, & bono more, & recto ordine penitus aliena, quo ordine maxime delectatur Deus. In his denique habitat & regnum suum omne obtinet mors, qua nihil eidem Deo inimicius esse potest. Habetis propter quam causam in his, qui concupiscentiam carnis habent, charitas patris non inest: ea re uidelicet, quia mors & uita nequeunt cohærere, & qui proximum non diligunt, Deum non possunt diligere. Nunc uideamus alterum genus disiũctũ à Deo, quod est concupiscentia oculorum, quæ ipsa quoque Dei societatem & contubernium repudiat, est enim tota leuitatis & inanitatis: nanque uagari oculis, & eorum delectamentis undiq́ue capi, trahiq́ue in cupiditatẽ omnium quæ pulchra aspexeris, gemmas, ebur, uestes, uasa, statuas concupiscere, ornatus domi parare magnificos & sumptuosos, ambitione honorum & magistratuum corripi, uelle salutari,

honorari, conſpici, inutile profecto ſtudium, & planè uanitas tota eſt. At Deus ipſe ſumma & abſoluta ueritas: quî ergo poſſunt uanitas & ueritas inter ſe conſociari? nullum eſt commercium, nulla copulatio: Igitur cum hac quoque oculorum concupiſcentia charitas Dei iungi non poteſt, non ſolùm quia amãtur quæ inania ſunt, quem habitum animi quæ uera ſunt & ſolida, nequeunt delectare: ſed etiã quia in tam uolubili, & tam uaga mẽte ſtabilis Dei amor conſiſtere non poteſt. Atque hoc genus ſecundum, minus quidem aliquanto pernicioſum quàm primum, quod concupiſcẽtiam carnis eſſe dicebamus, tota tamẽ ſui mobilitate leuius eſt: omnia enim prorſus, quæ ex hoc genere expetũtur, & uana ſunt ipſa, & totum genus uanitas. Quod ita eſſe, ſi quis forte experimentis non eſt doctus (quanquam omnes qui aliquãtum modo in hac uita ſunt progreſsi, doctos eſſe oportebat) tamen ſi quis errore mentis adhuc ducitur, & in hac inſcitia iactationeq́; uolutatur, ut uana iſta pro ueris ducat, legat is Eccleſiaſten, credat diuinæ ſcripturæ teſtimonio, capiat documentum ab his, qui ſapientiſsimi, & eruditiſsimi habiti, uana hæc omnia, quæ oculis conſpiciuntur, & ad ueritatem uitæ inutilia iudicauerunt: tametſi poteſt unuſquiſque, qui ætate proceſſerit, ex ſeſe ipſo documẽtum capere. Quotus enim quiſque eſt, cui uiro iam facto, quæ in pueritia iucundiſsima uiſa ſunt, eadem nunc placeãt? aut cui ſeni ea, quæ olim uiro? Quid?

non'ne quotidie ſententiã omnium ferè rerum commutamus,& quod placuit heri,hodie repudiamus? Quod iccirco euenit, quoniã non eſt in rebus ipſis, quæ ſenſibus percipiuntur, ac ne in nobis quidem qui percipimus & ſentimus,certa ulla ſtabilitas,quę ualeat nos in eodem animi ſtatu diutius continere: ſemper enim aut tempus,aut locus,aut animi corporisq; noua aliqua affectio uariat iudicium: quod de Deo, atque in Deo, tãquam in re una omnium uniformiter & immutabiliter eodem ſemper modo ſe ſe habẽte,uariari non poteſt, nec ſemel cognita & perceptà de ipſo ueritas,niſi per amentiam aut imbecillitatem mentis dimitti: quorum alterum morbi & naturæ uitium eſſe ſolet,alter: argumẽto,nunquam antea planè id fuiſſe perceptum, quod nunc tam leuiter dimittatur.Ergo hæc quoque pars mundanorum ſtudiorum ingrata Deo, & ab eius dilectione longe remota eſt. Quid tertia,quæ tota noctis & tenebrarum eſt, Oſtẽtatio uitæ uidelicet,num habere poteſt conſortium aliquod cum Deo? Nihil enimuero minus:ut enim dicit ſcriptura, Deus lux eſt,& tenebræ in eo non ſunt ullæ. Quis ergo tenebras cum luce coniunxerit, aut ſolem cum nocte uiderit bene conueniẽtem? Quid diſiunctius,quid alienius, quid inſociabilius? Purum eſt omne quicquid eſt ex Deo, & ſimplex, & lucidum, & in omnem partem ſibi patens,nullo artificio, nulla adulteratione fucatum. Tu cùm te oſtẽtes,& fingas,maioremq;,quàm

ſis,uelis uideri, cum ea te ſimules habere ornamẽta, quæ non habeas,totumq́; fraude, ac mẽdacio te obuoluas,quæras q́; latibula conſcientiæ tuæ, quo circumuenias proximum, falſaq́; ad populum opinione te efferas, hisq́; aut quæſtum, aut honorem artibus aucuperis, aut etiam ipſa per ſe fallacitate delectere, cùm inflatum animum & ſimulatum morem retineas,putes te habere charitatẽ in te patris? Non his ille ſtudijs,non his hominibus,non his moribus delectatur. Ipſe enim Lux eſt, & Veritas, & Vita: hæc autẽ tria,quæ ab Apoſtolo nominatim expreſſa ſunt, Tenebræ, Vanitas, Mors: nulla ut queat eſſe omnino inter tam diſpares naturas beneuolentiæ coniunctio. Quæ cùm ita ſint,fratres chariſsimi, & cùm Solis luce clarius cernatis, unum nobis tutum perfugium eſſe Deum,unam ſapientiam, quæ illum poſcit,unam ueritatem quæ diligit,unam immortalem uitã quæ aſſequitur: Quid eſt,per Deum ipſum æternum, & immortalem, quem totiens iam nominãtes cum pietate inuocamus,perq́; IESVM Chriſtum filium eius Dominum noſtrum, in quem fideliter credimus, & per Spiritũ ſanctum, cuius internis afflatibus excitati, in cœlum oculos animosq́;, tanquam ad patriam & cognationem noſtram attollimus, quod uobis in his tribus magnopere expetendũ eſſe uideatur, niſi uos forte mortem & corruptionẽ ueſtram, non immortalitatẽ felicitatemq́; appetitis? Quod ita mori, & quidem ad perpetuam
damna

damnationem mori, si uobis sit propositum, & si uestros id ante oculos præsens offeratur, horreatis, timeatis, refugiatis, ad id per circuitus uiæ & flexiones alias itinerum nihilominus deuenire, nonne uobis est omni ratione fugiendum? Sapientia foris prædicat, in plateis dat uocem suam, clamat in capite compitorum, in foribus portarum urbis profert uerba sua, dicens, Vsque quo paruuli diligitis insipientiam? & stulti quæ uobis sunt noxia cupitis? & dementes odio scientiã habetis? cõuertimini ad correptionem meam. Qui me audierit, habitabit tutò, & sine metu requiescet: intelliget timorem Domini, & scientiam Dei inueniet, qui custodit rectos ad salutem, & simplices corde conseruat. Atqui fratres ne sitis inscij, hæc tria membra mundanæ iniquitatis, quæ modo memorata sunt, arma eadem sunt & instrumenta Diaboli, hoc est rectoris & præsidis tenebrarum mundi huius, per quæ ille nobis trasennas tendiculasq́; apponit, ut illaqueatos & irretitos in suam redigat potestatem, genusq́; Deo dicatum suam prædam efficiat. Ille falsas sæpe obijcit utilitates opum, diuitiarum, agri, pecuniæ, ut spe earum rerum assequendarum correpti, nec fidei, nec humanitatis, nec æquitatis ducamus rationem: ille lenocinijs, blanditijsq́; uoluptatum nos corrumpit: ille ad cupiditatẽ inanis gloriæ nos incitat, rebusq́; tum secundis pertentat, tum aduersis: nullam deniq́; machinam, nullum oppugnandi artificium omittit,

quo nos non & peruertere stantes, & fundamento stabili nixos, qui est CHRISTVS, conuellere inde, labefactaréque conetur: Cui resistamus quæso fratres, fide erga Deum, & constantia animi aduersus prauas cupiditates armati: spes rerum cœlestiũ una est, quæ nos pascere, quæ delectare debeat: illa nobis spectanda, sectandaq́; est utilitas, quæ & ueritatem contineat in se, & perpetuitatem: Illa gloria quærẽda, quæ sit immortalis. Quæ cuncta Dei unius dona sunt, eaq́; ab eo petere, expectareq́; debemus. Nam mũdus quidem suis muneribus nos decipit, & cùm effecerit, ut eius illecebris inducti, à Deo desciscamus, tum omnis illa fallax & personata bonorum mundanorum species ueros uultus suos aperit, atq; monstrat: tum pro breui utilitate perpetuum damnum, pro inani gloria, uerum & perenne dedecus, pro uoluptatum & suauitatum oblectamentis æterna igniũ supplicia nos inuenisse cernimus. Est quidem locus nonnũquam misericordiæ apud Deum, dum in hac sumus uita, si nos ueterum nostrorum malefactorum pœniteat, tanta eius est benignitas, tanta placabilitas: sed & sępe pœnitendi nulla nobis facultas datur, quòd animus infectus sæpenumero diuturna consuetudine delinquendi, & contaminatus totus, aditum ad Deum reperire nullum potest: & præterea accidunt præter spem multa quotidie in uita, quæ locum consilijs melioribus non concedunt, ut semper parati, semper uigiles, semper atten-

ti ad

ti aduentum ſponſi expectare in ſacris literis iube-
amur. Hoc qui faciunt, ſerui apud Dominum gra-
tioſi ſunt: quos ille, cùm uenerit, ſecum iubebit ac-
cumbere. Atque ut exemplis quoque hæc illuſtri-
ora faciamus, hic præſens mœror, hæc ſummi uiri
mortui luctuoſa cũctis, & acerba recordatio, non'ne
quantum ſit boni in honeſta, pia, & religioſa uita,
perſpicuè uos docet? Quod ut melius intelligatis,
aliquot hominum potentia & opibus, quoad uixe-
runt, florentiũ (ſi id florere eſt, cum infamia & odio
omnium ferè gentinm honoribus extolli, fortunis
abũdare) exitus quæſo & mortes recordamini, quo-
rum ego neminẽ nominabo, ne mea uox cuiquam,
quamuis male de Deo, & de hominum uita merito,
contumeliam inferat. Vos ipſi cogitare cum animis
ueſtris poteſtis, quotiens eorum, qui cum eſſent in
honore & poteſtate, opibus ſuis ad exemplum im-
probitatis & detrimentum Chriſtianæ Reip. abuſi
ſunt, eſſet mors nunciata, quid ſenſeritis, quid iudi-
caueritis, quid intra uos & cum cæteris fueritis lo-
cuti, cùm bene actum cum genere humano tunc eſſe
diceretis, quòd illa peſtis è medio eſſet ablata, cùm
laceraretur, qui dignus erat, omni genere maledi-
ctorum. Quod quanquam inhumanum eſt, & in
Chriſtiano homine nõ ꝓbabile: (miſericordia enim
potius, quàm iracundia eiuſmodi hominum mors
proſequenda eſt, quos grauius excipit ſupplicium,
idq; ſempiternum, quàm poſsit noſtra mens cogi-
tando

tando describere) tamen interdũ lingua promptior cõsilio est, præsertim cùm iure uidetur posse uibrari. Sed si quos tales in memoria habetis, uidete quid inter illos, & Federicum Fregosium Cardinalem interfit. Illi & se ipsos & sua secum omnia, præter malam famã, suiq; nominis odium superstes apud homines in æternum interitum traxerunt. Federicus nihil omnino sui, præter corpus amisit, quod & suapte natura mortale est, & fragile, & in illo morbis & articulorum doloribus ualde erat infestum: præclara quidem illa, atque diuina, quæ splendebãt in eo, uirtutis, doctrinæ, iustitiæ, religionis, misericordiæ in pauperes, in Deum summæ & singularis pietatis ornamenta, in quibus ipse totũ sese collocauerat, ex quibus semetipsum censebat atque expendebat, & ab omnibus nobis pendebatur, neq; mortua sunt, illo ex hac uita abeunte, neq; possunt mori. Quicquid enim Deo acceptum est & gratum, nihil in eo iuris habere mors potest. Ille uerò cùm in hac uita uiueret, tanquam cœlestis in terra ciuis, cùm in omnibus suis consilijs atque factis nihil meditaretur, nihil præ oculis mentis haberet, nisi cœlum atq; Deum, non mortuus esse, cum ad eum ipsum quem cupiebat accesserit, sed nunc demum uiuere uerè cœpisse est existimandus: neque uerò uos sentire aliter potestis. Quid enim est ex eo, quod mortuum posit dici? num uirtus, pietas, sapientia, religio? At ista sunt maximè, quæ immortalem uitam faciunt, quæ

ſi mori ipſa poſſent, nihil omnino eſſet in omni natura rerum non caducũ & mortale. An mens eius, & ſermo, & incredibilis in eo Græcarum, Latinarũ, Hebræarumq́ literarum ſcientia, quæ uiuit in ſcriptis, & uictura eſt? plura enim ille confecit ſui quidẽ præſtantis ingenij, ſed multo magis pietatis, & religionis monimenta, ex quibus nos aliqua legimus: cùm is ortus familia nobiliſsima, magnis auctus honoribus, uerſatus in rebus maximis cum autoritate & laude, cupidus uitæ quietioris in Gallicanum cœnobiũ, quod Chriſtianiſsimi Regis dono regendũ, tuendumq́ ſuſceperat, ſe contuliſſet, atq; inibi cum religioſis fratribus nonnullis nocturnã, diurnamq́ operam ſacris literis impendens, conciones ſæpe ad fratres hortandi, docendi, monendi, conſolandiq́ cauſa, more maiorum, ſanctiſsimorum quidem patrum & eruditiſsimorum, haberet. Quid amor, & beneuolẽtiæ ſtudium admirabile, quo cuncti ubiq; homines illum proſequebantur, num mortuum eſt? immo uerò exarſit acrius, quàm unquam antea, nec patitur ferri ſine lacrymis tanti uiri deſideriũ. Quid honeſtiſsimorũ, modeſtiſsimorum, humaniſsimorumq́ morum, uel corporis eius tanquam domus, uel mentis atque animi tanquã domini, quaſi quædam lauta precioſaq́ ſupellex, non ad uſum & ornatum huius mortalis uitæ (quanquã & hanc illa uitã inſigniter ornabat) ſed ad fructum illius ſempiternæ ab ipſo comparata, poteſt'ne dici in eo interijſſe?

Nominis uerò laus atque fama, tantarumq́ue in eo & tot uirtutum admiratio, moritura'ne unquam in commemoratione hominum est? Vos metipsi uidetis quanta celebritate sermonis, quanta commemoratione omnium, quantis cunctorum præconijs & laudibus in cœlum efferatur. Quæ igitur in sceleratis & improbis hominibus nunquam uixerunt, integritas, æquitas, continentia, bona fama, religio, hæc eadem in sanctis & pijs mori non possunt. Atque hæc quæ diximus priuatim ad ipsum pertinebant: quid quæ ex eodem ipso ad utilitatem publicam? Rexit olim Genuam patriam suam, urbem opulentam & nobilem, pollentem in Liguribus terrestri imperio, dominantem maritimo, unà cum fratre suo Octauiano Fregosio, magno quidem homine militaribus factis & honoribus, sed imprimis omnium quos nos unquam nouimus, humanitatis, iustitiæ, integritatisq́ue obseruantissimo, quo unquam Genua statu rerum, dum illa ciuitas illo modo, hoc est per factiones & partes gubernabatur, florentior fuit, cùm nihil præter æquum & bonum permitteretur cuiquam, nec in studijs & dissensionibus partium, quæ in illa Rep. asiduè uigebãt, qui particeps erat dominatus quicquam plus posset per uim & iniuriam, quàm aduersarius eius per ius & iudicium. Eo tẽpore noster Federicus pyratas classe insequens traiecit in Africam, oppida aliquot ui cepit, hostium manus fugauit, redijt in patriam uictor, pòst com-

mutatio

mutatione rerum in Italia facta, cõcessit in Galliam, maximoq; ibi apud Regem in honore fuit, reuertit in Italiam, & in Eugubinorum ciuitate, quam habebat sedem Sacerdotij sui, domicilium omnium suarum curarum, rationumq; constituit, quas ille in cœlo omnes, nõ in terra, fixerat: ibi ter intra aliquot annos magna caritate frumenti, & graui fame exorta, fructus suos omnes ecclesiasticos in subueniendo egenis & pauperibus effudit: quorum tamen pauperum omni tempore maximam curam sustinebat. Cumq; domi humilis & compositus, foris gloria famaq; indies cresceret, à Paulo tertio Pontifice Max. qui talibus uiris ecclesiasticos honores libenter solet demandare, ignarus, & absens in amplissimum ordinem S. R. E. Cardinalium est cooptatus: in quem ego quoq; paulo antè eiusdem beneficio Pontificis peruenerã. Ita ad nostras ueteres, plurimasq; amoris & necessitudinis causas cùm accessisset collegij coniunctio, essem autem absens quo tempore ille Romam se contulit, sperabam fore in reditu illuc meo, ut instauraretur inter nos, & renouaretur pristina illa duorum & XXX. annorum consuetudinis colloquiorũ, familiaritatisq; suauitas, quæ communicationem omnium actionum, consiliorumq; haberet, præsertim cùm idem ambo de Rep. & sentiremus, & uellemus, ac mihi in hac spe & lætitia animi consistenti, nunciata eius mors, acerba mihi illa quidem, ipsi profecto prospera, & salutaris, omnia

in luctum & mœrorem commutauit. Mihi enim & Reip. occidit ille, non sibi; Et quanquam eius noua uita cœlestis, & sempiterna, ab ijs, qui illum amarũt, non gemitu, neque lamẽtis, sed gratulatione potius prosequenda sit: tamen omni mea perempta lætiore animi spe, ex charissimi hominis obitu non mœrere non possum. Hauseram equidem aliàs dolores huiusmodi ex amicissimorũ mortibus, collegarumq́ præsertim, (quando ego ita natus, ita factus sum, ut quibus cum honoris & collegij societate sum iunctus, eos non modò hac specie publici cultus, atque officij, sed uera charitate, beneuolẽtiaq́ complectar) Acceperã, inquam, grauis alios dolores, ut ex morte Nicolai Germani Archiepiscopi Capuæ, hominis excellenter & integri, & prudentis: qui multarum rerum usu & ingenij ac uirtutis laude in hunc honorem ascenderat, fueratq́ mihi triginta annorum amicitia & familiaritate suauissimè coniunctus. ut ex Laurentij Campegij, qui cùm ingenio, gratia, autoritate, iuris scientia permultum in Curia, & in senatu nostro posset, eam sapientiam, easq́ uirtutum & fortunæ opes, quibus insigniter erat instructus, in consilijs pro Rep. capiẽdis, & in utilitatibus amicorum, clientumq́ procurandis libentissime erogabat, uir cùm commodus omnibus, tum præcipuam erga me beneuolentiã semper conseruans. Quid de te dicam Iacobe Simoneta? quem clarissimum iuris ciuilis, pontificijq́ consultum, maximarum & plu-

rimarum

rimarum rerum integerrimum iudicem, grauiſsimum, præſtantiſsimumq́ Cardinalem noſtra perſpexit ętas, non'ne tu tibi me meipſum propoſueras, quem eximio præ cæteris amore quodam complecterere? In quo ego tibi nō eram ingratus: pari enim beneuolentia & dignitatem obſeruabam tuam, & uoluntati erga me reſpondebam: quod uinculum amoris mors certe tua apud me nō interrupit, cuius acerbitate & iniuria cætera noſtræ amicitiæ officia ſublata ſunt. Sed ut in corpore male affecto poſterior morbus antecedente ſemper grauior eſſe ſolet: ſic hoc poſtremo uulnere penitus abiecti ſumus. Ereptus enim eſt nobis is & amicus & uir, in quo omnia, quæ ſingulatim in cæteris habebamus, in unū mihi collecta erant, non ſolū officia uerißimæ amicitiæ, ſed uitæ etiam noſtræ ſolatia. Viximus aliquando unà, operam ſimul philoſophiæ dedimus, fuimus in eodem aliquandiu contubernio, cùm ego ipſius domo & fortunis tanquam meis uterer, ille me ſibi omnibus in rebus quam maximè uellet eſſe coniunctum: nec tamen hunc dolorē meum, quem ex obitu illius grauiſsimum cepi, palàm profiteri audeo, ne uidear mortui felicitati & gloriæ inuidere: cùm ille etſi nobis interijt, ſibi tamen beatius uiuat. Habet enim ille iam Deum omnipotentem ante oculos, quem ſemper concupiuit: habet IESVM Chriſtum Dominum noſtrum, quem amauit: habet Spiritum ſanctum, cuius antea monitis & inteſtinis

animi illuminationibus dirigi erat ſolitus. Atq; hæc habet, cōſecutusq; eſt ſua quidē fidelitate in Deum, & obedientia: ſed multo magis eiuſdem Dei benignitate & miſericordia. Quapropter, quod agere ſoliti ſumus fratres, quodq; catholica eccleſia diſcipula ſemper Spiritus ſancti optimo more ſanctiſsimaq; lege faciendum nobis præcipit, ut oremus pro fratribus, qui in Domino diem ſuum obierunt, pro hoc ſummo uiro & præſtātiſsimo Cardinale cuncti faciamus. Siue enim ille iam in gloria eſt, ſeu proximus ad gloriā, ſine dubio noſtra illum aut iuuabit, aut delectabit oratio. Cui mori dum obtrectāt noui iſti, & impij legum, & conſuetudinum eccleſiaſticarum reprehenſores, non prauitate animi ſolùm, ſed etiam ſacrarum literarum ignorantia oſtendunt ſe errare. Si enim Charitas ex uirtutibus tribus Chriſtianis una nūquam excidit, non poteſt illius uſum, atque fructum mors profecto corporis perimere. Charitate adipiſcimur, ut filij Dei ſimus: charitate aſſequimur, ut fratres fratribus, & ferre inuicem opem, & accipere poſsimus. Quod inter nos, uel uiuentes, uel uita functos commercium, & Chriſtianæ charitatis uinculum, ſi morte ſolueretur, falſum eſſet non excidere charitatē. Quod cùm falſum eſſe non poſsit, (non enim mentitur Spiritus ſanctus) charitas eadem ſemper & ad Deum patrem, & ad fratres noſtros, & in hac uita nobis permanet, & augetur in altera. Itaque & nos pro mortuis Deum utiliter ro-

gamus,& rogant eundem Deum mortui,qui in cœ-
lo uiuunt,pro nobis : quorum preces & supplicatio
ut nos cum ipsis unà cœlestis uitę efficiat compotes,
Dei nos gratia excipiente & misericordia,eun-
dem Deum fratres asiduc rogemus, ac
deprecemur. Cui soli Deo Patri &
Filio & Spiritui sancto honor,
& gloria & ex ęterno est,
& in omne seculum
semper erit.
Amen.

Mei

